

ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΔΙΓΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

Κείμενο - Φωτογραφίες: Βασιλική Κοντοδημάκη
Καθηγήτρια Σ.Σ.Ε.

ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Η απαρχή του αθλητισμού χάνεται στα βάθη των αιώνων και της προϊστορίας. Η αθλητική προσπάθεια προϊόνθει από την ανάγκη των ανθρώπων ν' ασκηθούν ώστε να επιβιώσουν σε μια δύσκολη εποχή, όπου το κυνήγι αποτελούσε το βασικό τρόπο ευδέσεως της τροφής. Με αθλητικά παιχνίδια διασκέδαζαν οι κατώτερες αλλά κι οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις αποδεικνύοντας την επικράτηση του ανθρώπινου είδους, ενώ ταυτόχρονα κάλυπταν τη φυσική ανάγκη ενός γερού νεανικού σώματος.

Στη Μινωική Κρήτη πρωτοεμφανίζονται κανόνες στ' αθλητικά γυμνάσματα

όπως: το κυβίστημα, τα ταυροκαθάψια, η πυγμή κι η πάλη. Ο συναγωνισμός εξελίχθηκε σε αγώνα, αφού οι συμμετέχοντες έδιναν όλες τους τις δυνάμεις προκειμένου να τρέξουν πιο γρήγορα, να φτάσουν πιο μακριά, να φέξουν πιο δυνατά.

Η πραγματοποίηση αγώνων αποτελεί λειτουργικό κομμάτι του προϊστορικού ανθρώπου κι έχει θρησκευτική προέλευση. Οι πρώτες αναφορές σημειώνονται κατά τη διάρκεια λατρείας της Μητέρας - Γης. Κατά τον εορτασμό της, οι άνθρωποι στέκονταν σε απόσταση σταδίου από το βωμό, το Γαίο. Όποιος έφθανε πρώτος σ' αυτόν, έπαιρνε απ' τον iερέα την αναμμένη δάδα και πνιγοδοτούσε το βωμό ανακηρυσσόμενος βασιλιάς της βλαστήσεως. Σε ανάλογο αγώνα ανακηρυσσόταν βασίλισσα νεαρή παρθένα, με την οποία ο νεαρός βασιλιάς

ερχόταν σε συμβολικό γάμο για την ευδοκίμηση της συγκομιδής.

Το αγωνιστικό πνεύμα συνέπαιρον το μυαλό και την καρδιά των ανθρώπων κι αυτό γίνεται ήδη φανερό από τη μυθολογία. Οι Θεοί αγωνίζονται μεταξύ τους για την προστασία μιας χώρας ή πόλεως, όπως ο αγώνας ανάμεσα στον Ποσειδώνα και την Αθηνά για την προστασία της Κεροπίας που μετονομάσθηκε τελικά Αθήνα.

Πολλοί αγώνες όμως διοργανώνονταν και για κοινωνικούς λόγους. Ο Δαναός πάντρεψε μέσα σε μια ημέρα τις πενήντα κόρες του με τους νικητές αγωνισμάτων δρόμου. Άλλα κι ο Οδυσσέας πήρε την Πηγελόπη ως έπαθλο όταν νίκησε τον αγώνα δρόμου που οργάνωσε ο πατέρας της Ικαρίος στη Σπάρτη. Ομοίως και με την επιστροφή του στην Ιθάκη, οι μνηστήρες διαγωνίζονται στο τόξο για να διεκδικήσουν τη γυναίκα του και το βασιλείο του.

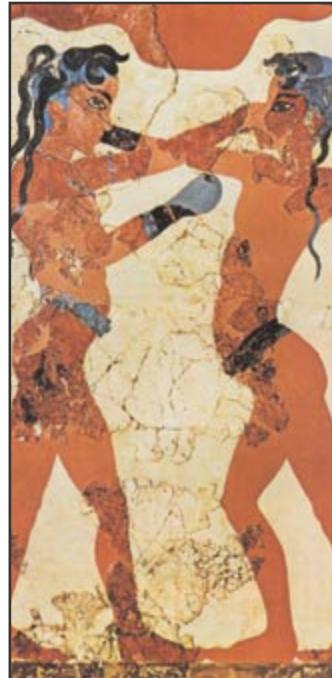
Από τις αναφορές του Ομήρου οδηγούμεθα στο συμπέρασμα ότι οι αγώνες ανάγονταν επίσης και σ' επιτάφια άθλα που καθιερώθηκαν για να τιμηθεί κάποιος νεκρός γενάρχης. Δεν είναι λίγες οι αναφορές τέτοιων αγώνων στην Ιλιάδα όπως, τους αγώνες που προκήρυξε ο Αχιλλέας προς τιμή του νεαρού φίλου του Πατρόκλου. Ο Όμηρος χαρακτηριστικά αναφέρει ως προς την αγωνιστικότητα και το πνεύμα των αθλητών: «Να θέλω να είμαι ο πρώτος πάντα, να ξεπερνώ τους άλλους,

να μην ντροπιάσω τους προγόνους μου ποτέ» (Ιλιάδα ΣΤ'

207-11, μετ.
Καζαντζάκης,
Κακοιδής).

Τους πρώτους γνωστούς αγώνες με πλήρες πρόγραμμα κι έπαθλα για τους νικητές οργάνωσε η Υψηπλή στη μνήμη του πατέρα της, όταν ο Ιάσων με τους Αργοναύτες έφτασαν στο νησί της τη Λήμνο.

Προέκταση και συνέπεια του αγωνιστικού πνεύματος είναι η επιδίωξη της αθλητικής νίκης. Θεοί κι ήρωες παρουσιάζονται στην ελληνική μυθολογία να επινοούν διάφορα αθλήματα. Πίστευαν δηλαδή ότι κάθε άθλημα είχε διαδοθεί στους θνητούς ανθρώπους από κάποιον θεό ή ήρωα.

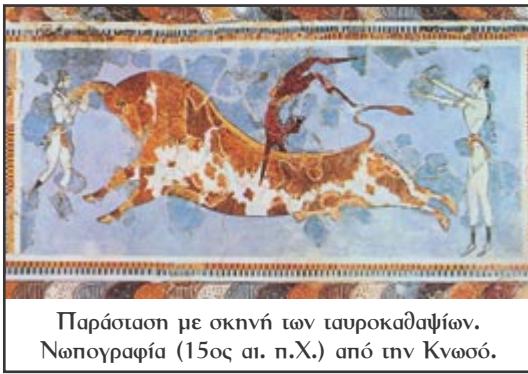

Σκηνή πυγμαχίας μεταξύ νέων σε τοιχογραφία της Θήρας (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα).

Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ

Η κλασική αρχαιοελληνική αγωγή και παιδεία με τα μορφωτικά μέσα που παρείχε, «την μουσική τε και την γυμναστική», απέβλεπε στην αρμονική ανάπτυξη του τριπτύχου της ανθρώπινης δομής: Πνεύματος, Ψυχής και Σώματος (αρετή, ομορφιά κι υγεία) με γνώμονα πάντα τον «κανόνα» και το «μέτρον».

Κοινό στοιχείο της γυμναστικής και της μουσικής είναι ο ρυθμός και η ομόρροπη αυτή αγωγή τείνει στη δημιουργία ενός αρμονικού και ισορροπημένου ανθρώπου. Ο Πηλέας παρέδωσε το γιο του Αχιλλέα στον Κένταυρο Χείρωνα, μια παραλλήλη μορφή σοφού, γυμναστή, γιατρού και μουσικού, που έθρεψε και άσκησε έξοχα το κορμί του νεαρού Αχιλλέα για να γίνει ο άφοβος και τέλειος πολεμιστής. Οι ίδιοι οι παιδαγωγοί που φρόντιζαν για την πνευματική εκπαίδευση των νέων αναλάμβαναν και τη σωματική τους αγωγή. Αργότερα

Η Αιαλάντη παλεύει με τον Πηλέα στους αγώνες προς τιμήν του νεκρού βασιλιά Πελία. Παράσταση από μελανόμορφο αρμφορέα του 6ου αι. π.Χ. (Μουσείο Μονάχου).

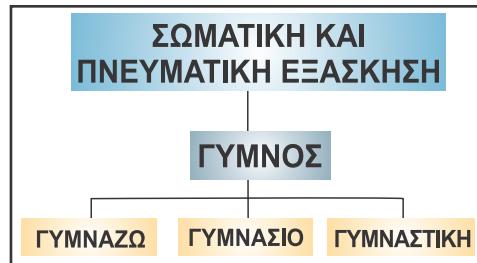
όμως το έργο αυτό ανατέθηκε σ' άλλα πρόσωπα που διέθεταν κάποια πείρα και είχαν ανάλογες γνώσεις. Άλλα κι ο τρόπος της σωματικής αγωγής των νέων εξελίχθηκε βαθμιαία και βελτιώθηκε με τη συμβολή κι άλλων παραγόντων και κυρίως της ιατρικής επιστήμης. Η αρχική επιδιωξη ήταν οι κινήσεις των νέων ν' αποκτήσουν αρμονία και ρυθμό, γι' αυτό τους βλέπουμε πολύ συχνά ν' ασκούνται με τη συνοδεία αυλούν. Βαθμιαία δημιουργήθηκαν ειδικοί προπονητές που ήταν σε θέση να κρίνουν ποιες και πόσες έποεπε να είναι οι ασκήσεις, ανάλογα με τον κάθε αθλητή και το αγώνισμα στ' οποίο επιδιόταν.

Γι' αυτούς που είχαν ως έργο τους

την προετοιμασία των αθλητών και γενικότερα τη σωματική αγωγή των νέων, μας παραδίδονται ιστορικά τρία ονόματα: του παιδοτρίβη, του γυμναστή και του αλείπτη. Ο αρχαιότερος απ' αυτούς, ο παιδοτρίβης (τρίβω=ασκώ, προετοιμάζω, προπονώ) ήταν ο ειδικός προγυμναστής. Συνήθως ήταν παλαίμαχος αθλητής με πείρα που εξελίχθηκε αποκτώντας και θεωρητική επιμόρφωση. Ως ρόλος έκανε την εμφάνισή του μαζί με την παλαίστρα και το γυμνάσιο που ήταν απαραίτητα ιδρύματα σε κάθε πόλη. Από τον 4^ο αι. π.Χ. η πρόσδοση κι η εξέλιξη του αθλητισμού έκαναν τον παιδοτρίβη και το γυμναστή να συνυπάρχουν για τον ίδιο σκοπό. Ο γυμναστής είχε ευρύτερη μόρφωση στην τεχνική της προπόνησης και καθόριζε τις λεπτομέρειες, τη γενική συγκρότηση του σώματος και το πρόγραμμα, ενώ ο παιδοτρίβης καθιδηγούσε κι εφάρμοζε τις σχετικές οδηγίες διδάσκοντας τις αθλητικές ασκήσεις, λαβές και τεχνικές. Τέλος ο αλείπτης είχε ως καθήκον ν' αλείφει με λάδι το σώμα των αθλητών. Η τεχνική αυτή γρήγορα μετεξελίχθηκε σε ουσιαστικό μέρος και συμπλήρωμα της προπόνησης αφού, η μάλαξη των μυών ήταν απαραίτητη πριν αλλά και μετά την εκπόνηση της γύμνασης.

Τα Γυμναστήρια ήταν λοιπόν όχι μόνο χώροι άθλησης και προπόνησης αλλά και χώροι κοινωνικής συνάθροισης κι έκφρασης καινούριων ιδεών. Εκεί ωήτορες, φιλόσοφοι, πολιτικοί, και στοχαστές έβρισκαν πλήθος πρόθυμων ακροατών. Ακριβώς αυτή την προσέλευση πλήθους, εκμεταλλεύονταν οι συγγραφείς κι οι ποιητές της εποχής, οι οποίοι έβρισκαν την ευκαιρία στο πλαίσιο των αγώνων να κάνουν ευρέως γνωστά τα έργα τους. Ο Ηρόδοτος διηγείται τις ιστορίες του, το ίδιο ο Θουκυδίδης, όπως επίσης κι ο Πρόδοικος, ο Αναξιμένης, ο Πύλος κι ο Γοργίας. Ο Διόνυσος, τύραννος των Συρακουσών, έστελνε ραψωδούς για ν' απαγγέλλουν τα ποιήματά του. Ακόμα

και οι ζωγράφοι έκαναν επίδειξη των έργων τους και συχνά, έβρισκαν αγοραστές. Αργότερα πραγματοποιούνταν και αγώνες ποίησης, τραγουδιού και μουσικής. Ο Αριστοτέλης, ο Ευριπίδης και ο Πλάτων είχαν επισκεφθεί την Ολυμπία εκφέροντας μάλιστα λόγους κατά του επαγγελματισμού, «'Αθλησις καθ' έξιν».

Οι λέξεις Γυμνάζω - Γυμνάσιο - Γυμναστική προέρχονται από τη λέξη Γυμνός και σημαίνουν τη σωματική και πνευματική εξάσκηση. Η Γυμνότητα είναι ένα φιλοσοφικό φαινόμενο που πρωτοπαρουσιάσθηκε στον Ελληνικό χώρο. Είναι γνωστό ότι το ένδυμα έχει την ιδιότητα να δεσμεύει το άτομο και οι αγώνες ήταν εκδηλώσεις ελευθερίας. Η γυμνότητα δεν αποτελεί πρόκληση κι ο γυμνικός αγώνας μεταφορικά εκφράζει την προσπάθεια του προγονικού ανθρώπου για

επικράτηση. Αντιθέτως το ένδυμα είναι μια αυταπάτη εις βάρος του εσωτερικού περιεχομένου. Άλλωστε το ένδυμα επεβλήθη από τις καιρικές συνθήκες και τις θρησκευτικό - πολιτικές δοξασίες. Ο ελληνικός πολιτισμός αντιμετώπιζε το γυμνό σώμα με εξιδανικευμένο τρόπο. Το θεωρούσε ενσάρκωση του αθλητικού ιδεώδους και σύντομα έγινε φιλοσοφική ταύτιση του «ΝΟΥΣ ΥΓΙΗΣ ΕΝ ΣΩΜΑΤΙ ΥΓΙΕΙ».

Οι λέξεις Άθλος-Άθληση-Αθλητισμός προέρχονται από τον Αέθλιο, γιο του Δία κι εγγονό του Δευκαλίωνα, πρώτο βασιλιάς της αρχαίας Ήλιδας και προστάτη των αγώνων (λεξικό Πάπυρος- Larousse). Έτσι και οι άθλοι του Ήρακλή αποδεικνύουν τη σπουδαιότητα του κατορθώματος κι ανδραγαθήματος του ημίθεου ήρωα - αθλητή. Ο Ήρακλής, όχι μόνο με τη σωματική ρώμη, αλλά και με την πνευματική ικανότητα, καταφέρνει να νικήσει και να ξεπεράσει κάθε πόνημα.

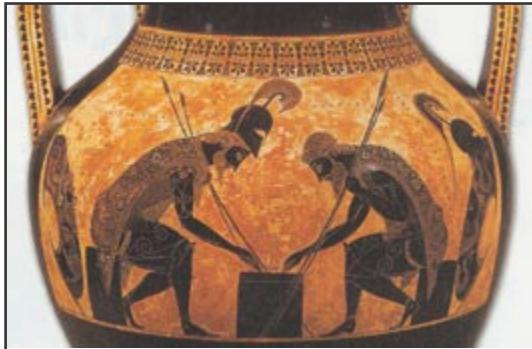
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Η πίστη στην κοινή φυλετική καταγωγή από τον αρχικό προπάτορα Έλληνα, γιο του Δευκαλίωνα, τ' ομόγλωσσο που τους διαιρούνει απ' τους «βαρβάρους» κι οι κοινοί Θεοί, είναι αυτά που οι Έλληνες ονόμαζαν «κοινούς βωμούς». Οι πανελλήνιοι αγώνες λοιπόν συνετέλεσαν στην τόνωση του κεντρομόλου αυτού πνεύματος φυλετικής κι εθνικής συνένωσης. Σιγά-σιγά η κοινή αυτή συνείδηση

απλώθηκε από τη Βόρειο Ελλάδα ως την Κρήτη και την Αφρική κι απ' τη Μικρά Ασία ως τα νησιά του Ιονίου κι αργότερα ως την Ιταλία.

Προϊστορικά αναφέρονται αγώνες των Ελλήνων και χαρακτηρίζονται ως ιεροί γιατί απευθύνονται σε θεότητες (ημίθεος κι ήρωες). Αρχικά όλοι οι αγώνες είχαν τοπικό χαρακτήρα (συμμετοχή των κατοίκων της περιοχής). Κατά την πορεία, κάποιοι απ' αυτούς τους αγώνες ξεχώρισαν στη συνείδηση των ανθρώπων κι έγιναν ευρύτερα γνωστοί αυξάνοντας τη συμμετοχή των αθλητών κι αποκτώντας έτσι την έννοια του Πανελλήνιου δρώμενου.

Αγώνες που προϋπήρχαν κι εξαπλώ-

Στην «Ιλιάδα» ο Όμηρος περιγράφει πάθη και αγώνες «αρίστων» δεών και βασιλέων. Αχιλλέας και Άρης παίζουν πεσσούς. Παράσταση από μελανόμορφο αιτικό αγγείο.

Θηκαν σε Πανελλήνια έκταση κατά τον 6^ο-4^ο αι. π.Χ. ήταν: τα Ίσθμια (Κόρινθος, 583 π.Χ.) προς τιμήν του Ποσειδώνος μέπαθλο στεφάνια από κλαδιά πεύκου, τα Νέμεα (Νεμέα, 573 π.Χ.) προς τιμήν του Διός μέπαθλο φρέσκα αγριοσέληνα και τα Πύθια (Δελφοί, 586 π.Χ.) προς τιμήν του Απόλλωνος μέπαθλο στεφάνια από δάφνες. Τέ Αθήναια, που αργότερα ονομάσθηκαν Παναθήναια (Αθήνα, 4^{ος} π.Χ.)

προς τιμήν της θεάς Αθηνάς, ιδρύθηκαν από το Θησέα που ένωσε τις 10 φυλές της Αττικής. Οι νικητές λάμβαναν ως έπαθλο έναν αμφορέα γεμάτο λάδι.

Οι αγώνες εναλλάσσονταν μεταξύ τους, ώστε να υπάρχει μια Πανελλήνια αθλητική εκδήλωση σε κάθε ημερολογιακό έτος. Σκοπός και στόχος όλων των Πανελλήνιων αγώνων ήταν να ενδυναμώσουν τους θρησκευτικούς και γλωσσικούς δεσμούς των Ελλήνων. Οι αγώνες ήταν συνδεδεμένοι με θρησκευτικές λατρείες, κοινωνικές εκδηλώσεις, διαγωνισμούς, ανδραγαθήματα κ.α. Το αγωνιστικό πνεύμα, που στα ομηρικά έπη το είδαμε να διαμορφώνεται σε γνήσιο αθλητικό ιδανικό, είναι εξ' ίσου ρωμαλέο και διαδεδομένο σ' όλη την ελληνική επικράτεια. Αυτή η έντονη αγωνιστική διάθεση πραγματώνεται στο ιδανικό που διατύπωσε ο Πηλέας στο γιο του Αχιλλέα, τη στιγμή που ξεκίνησε για τον Τρωικό πόλεμο κι ο Ιππόλοχος, βασιλιάς της Λυκίας, στο γιο του Γλαύκο: «αιέν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι ἄλλων».

Η ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Ανατρέχοντας στις πηγές της προϊστορίας βρίσκουμε ότι το αρχαιότατο ιερό άλσος της Ολυμπίας ονομάζόταν Ηφαιστειον (αναφορά Παυσανία). Οι Έλληνες πίστευαν πως ο θεός Ήφαιστος ήταν ο θεός τροφοδότης της γήινης θερμότητας. Αργότερα το άλσος ονομάστηκε Άλσος του Ήλιου κι υπήρχε ιερός βωμός στον οποίο διατηρούσαν την άσβεστη φωτιά, το Άσβεστον Πυρ, προς τιμήν του φωτόδοτου Ήλιου.

Οι πρώτοι άνθρωποι λάτρευαν τη Γη (Ρέα), τον Ουρανό και τον Ήλιο. Σύμφωνα με την αρχαία παράδοση,

πρώτοι αγωνίστηκαν εδώ θεοί, ημίθεοι κι ήρωες κι αυτοί έγιναν από τότε τα πρότυπα για τους θνητούς που συνέχισαν την ευγενή άθληση ως τα ύστερα Ρωμαϊκά χρόνια.

Ο Παυσανίας διηγείται πως όταν ο Κρόνος ήταν βασιλιάς τ' ουρανού, οι άνθρωποι που τότε ονομάζονταν Χρυσή Γενεά, ίδρυσαν προς τιμήν του έναν ναό στην Ολυμπία δίπλα στον Κρόνιο λόφο. Όταν γεννήθηκε ο Ζευς, η μητέρα του Ρέα ανέθεσε τη φύλαξή του στους Ιδαίους Δάκτυλους που λέγονταν και Κουρήτες, από το όρος Ίδη της Κρήτης. Αργότερα στην Ολυμπία (κατ' άλλους στον Όλυμπο) πραγματοποιείται η τελική αναμέτρηση στη διαμάχη μεταξύ των Θεών όπου, επιβάλλεται ο Ζευς νικώντας τον πατέρα Κρόνο στην πάλη, ενώ ο Απόλλων νικά τον Ερμή στο δρόμο και τον Άρη στην

Ανάγλυφο που παριστάνει τη Ρέα να προσφέρει στον Κρόνο μια τυλιγμένη με υφάσματα πέτρα αντί για το Δία.

πυγμαχία. Το δωδεκάθεο αποτελεί πια τη θρησκευτική λατρεία όλων των ανθρώπων με ελληνική συνείδηση.

Πρώτος Ολυμπιονίκης (σαν ημίθεος) θεωρείται ο Ιδαίος Ήρακλής, ένας από τους πέντε γιους του Διός. Προς τιμήν του πατέρα του νίκησε στ' αγώνισμα του δρόμου τ' αδέρφια του Παιωναίο, Επιμήδη, Ιάσιο και Ίδα και στεφανώθηκε με κλαδί αγριελιάς. Ο Ήρακλής ονόμασε τους αγώνες Ολύμπια καθώς κι όρισε την τέλεση τους κάθε 5 έτη, μιας κι ήταν 5 αδέλφια οι Ιδαίοι Δάκτυλοι. Νωρίτερα όμως οι θρησκευτικές τελετές κι αγώνες γίνονταν προς τιμήν της Ήρας αποδεικνύοντας το πέρασμα από τη μητριαρχική εποχή.

Πενήντα χρόνια μετά τον Κατακλυσμό του Δευκαλίωνος καταφθάνει στην Ολυμπία από την Κρήτη απόγονος του Ιδαίου Ήρακλή, ο Κλύμενος. Θέλησε να επαναθεσπίσει τους Ολυμπιακούς αγώνες ιδρύοντας αυτή τη φορά βωμός προς τιμήν του Ήρακλή με την προσωνυμία Παραστάτης. Ο Αέθλιος όμως, βασιλιάς τότε της Ήλιδας, έθεσε ως έπαθλο σε αγώνισμα την ίδια τη βασιλεία της χώρας του και νικώντας ο γιος του Ενδυμίων τον Κλύμενο τον απομακρύνει από τη γη τους.

Ο Ενδυμίων με τη σειρά του απέκτησε τρεις γιους, τον Παίωνα, τον Επειό και τον Αιτωλό και για να μοιράσει την βασιλεία του όρισε να κάνουν αγώνα δρόμου στον περίγυρο της Ολυμπίας.

Μια γενεά αρρότερα, ο Οινόμαος, βασιλιάς της Πίσσας έθεσε και πάλι το θρόνο της Ηλείας ως έπαθλο σε αγώνα αρματοδρομίας κι αγωνίστηκε με τον Πέλοπα, γιο του Ταντάλου. Ο Πέλοπας τον νίκησε και πήρε για γυναίκα τον την κόρη του Οινομάου, Ιπποδάμεια. Έτσι ο Πέλοπας θεωρείται ο πρώτος βασιλιάς όλης της Πελοποννήσου (εξ' αυτού κι η ονομασία Πελοπόννησος). Οργάνωσε ακόμη καλύτερα τους αγώνες και πάλι προς τιμήν του Ολυμπίου Διός κι έκτοτε οι αγώνες διατηρούνται απ' τους γιους κι απογόνους του.

Ο μύδος του Πέλοπα, της Ιπποδάμειας και του Οινόμαου, αποτυπωμένος σε ερυθρόμορφο αγγείο.

Ένας άλλος μύθος όμως λέει ότι ο Θηβαίος Ήρακλής, γιος του Αμφιτρύωνος, ήταν εκείνος που ξεκίνησε τους Ολυμπιακούς Αγώνες προς τιμήν του Διός για να γιορτάσει έναν απ' τους άθλους του, τον καθαρισμό των κόπρων στους στάβλους του βασιλιά της Ήλιδος Αυγεία. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή ο Αυγείας δεν αντέμειψε τον Ήρακλή για τα κατορθώματά του και τότε ο Ήρακλής κατέστρεψε την πόλη του κι αθλοθέτησε

αγώνες για να μοιράσει ακριβοδίκαια τα πλούσια λάφυρα.

Σύμφωνα με τον Παυσανία, τα Ολύμπια ετελούντο μέχρι την εποχή της βασιλείας του Όξυλου που γι' αγνωστούς λόγους διακόπτονται.

Η ΠΡΩΤΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

Οι Ολυμπιακοί αγώνες πραγματοποιούνταν λοιπόν προς τιμήν του Διός και ως έπαθλο προσφερόταν στεφάνι αγριελιάς «ο κότινος». Είχαν τοπικό χαρακτήρα ως τον 10^ο αι. π.Χ. όπου μετείχαν μόνον οι Πισσάτες, ενώ από το 884 π.Χ. οι Ολυμπιακοί αγώνες πάρονταν πανπελοπονησιακή μορφή κι από το 728 π.Χ. πανελλήνια διάσταση όπου μετέχουν όλοι οι ελευθεροί Έλληνες. Τον 2^ο αι. π.Χ. με την είσοδο των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο απλώνεται η φήμη των Ολυμπιακών Αγώνων στα πέρατα του κόσμου και παίρνουν παγκόσμια διάσταση όπου μετέχουν και «βάρβαροι».

Ως εναρκτήριο έτος των Ολυμπιάδων θεωρείται το 776 π.Χ. επειδή τότε βρέθηκε η πρώτη επίσημη καταγραφή τους με πρώτο Ολυμπιονίκη τον Κόροιβο. Ο κατάλογος των Ολυμπιονικών και το χρονολογικό σύστημα των μετρήσεων ανά Ολυμπιάδες είναι έργο του Ιππία του Ηλείου κι εκδόθηκε τον 5^ο αι. π. Χ. (δηλαδή 2 αιώνες αργότερα). Κατόπιν συνέχισε το έργο του ο Αριστοτέλης. Ολυμπιάδα λοιπόν ονομάζεται το χρονικό διάστημα των 4 ετών μεταξύ δύο διοργανώσεων Ολυμπιακών Αγώνων. Έκτοτε η καταγραφή των ιστορικών γεγονότων συνδυάζεται με την αρίθμηση των Ολυμπιάδων.

Μέγιστες ήταν οι τιμές που αποδίδονταν στους Ολυμπιονίκες. Οι συμπατριώτες τους που είχαν παρενορθεί στην Ολυμπία για τους αγώνες τους συνόδευαν πίσω στη γενέτειρα πόλη. Ο Ολυμπιονί-

Την εποχή του νομοθέτη των Σπαρτιατών Λυκούργου, στην Ηλεία βασιλευει ο Ίφριος, απόγονος του Όξυλου. Αυτός διοργάνωσε και καθιέρωσε πάλι τους αγώνες στην Ολυμπία καθώς και την πολεμική ανακωχή, εκεχειρία, μετά από χρησμό που του έδωσε η Πυθία.

κης ανεβασμένος σ' ένα τέθριππο άρμα έμπαινε στην πόλη όχι όμως από την πύλη, αλλά από ένα τμήμα του τείχους που γκρέμιζαν ειδικά για την είσοδό του. Η συνήθεια αυτή στους παλαιότερους χρόνους που εξομοίωναν το νικητή με τους Θεούς, σήμαινε πως ήταν απαραίτητη μια ιδιαίτερη πύλη. Αργότερα το νόημα του εθίμου άλλαξε καθώς ο άνθρωπος στηρίζόταν στις δικές του δυνάμεις για να πετύχει. Έτσι το άνοιγμα των τειχών σήμαινε ότι δεν ήταν πλέον απαραίτητα για την προστασία της πόλης όταν σ' αυτήν υπήρχαν τέτοιοι Άνδρες.

Ο ναός της Ήρας στην αρχαία Ολυμπία

Η υποδοχή των Ολυμπιονικών, σύμφωνα με τον Πίνδαρο, ήταν ανάλογη με την υποδοχή ενός στρατηγού που γυρίζει από νικηφόρα εκστρατεία. Η ολυμπιακή νίκη είχε για τους Έλληνες την ίδια αξία που είχε η νίκη σε μάχη. Την πανηγυρική είσοδο ακολουθούσε η θριαμβευτική πομπή του νικητή μέσα στην πόλη που τον οδηγούσε στον ναό του πολιούχου Θεού στον οποίο πρόσφερε θυσία και του αφιέρωνε το στεφάνι του. Όπως ακριβώς κι οι στρατιώτες γυρίζοντας νικητές απ' την εκστρατεία αφιέρωναν στους Θεούς τα λάφυρά τους. Απ' την αρχαία Ολυμπία άλλωστε ο νικητής στ'

αγώνισμα του δρόμου έπαιρνε την ιερή φλόγα και τη μετέφερε με πανηγυρικό τρόπο στην πόλη από όπου καταγόταν. Οι πόλεις που είχαν δεχθεί την Άσβεστη Ιερή Φλόγα θεωρούνταν από τις «άλλες πόλεις», ευνοούμενες από τους Θεούς κι οι αποφάσεις των κατοίκων τους ήταν σεβαστές.

Ο κότινος της Ολυμπίας εξασφάλιζε στους αθλητές φήμη αντάξια της αθανασίας. Στην Αθήνα μάλιστα πέραν των άλλων τιμών οι Ολυμπιονίκες σιτίζονταν δια βίου από το Πρωτανείο. Στους δημόσιους αγώνες είχαν τιμητική θέση μαζί με τους αξιωματούχους, τους ιερείς, τους διακεκριμένους στρατηγούς και τους ξένους πρέσβεις.

Γύρω από τα ονόματα των Ολυμπιονικών πλέχτηκαν διάφοροι μύθοι και θρύλοι. Η ιδιότητα του Ολυμπιονίκη αναγραφόταν ακόμη και σ' επιτύμβιες πλάκες. Ιστορικό έμεινε στο πέρας των χιλιετιών τ' ακόλουθο: «Κάτθανε ώ Διαγόρα, ούκ αναβείς ἐς Ὀλυμπὸν» που φώναζε το πλήθος των θεατών όταν ο Ολυμπιονίκης Διαγόρας έλαβε τη μεγιστηριακή να καμαρώσει και τους δύο γιους του επίσης Ολυμπιονίκες. Σήκωσαν τότε στα χέρια του πατέρα τους αποδίδοντας του τιμητικά τη νίκη τους. Θεωρήθηκε λοιπόν πως

δεν θα μπορούσε να υπάρχει ακόμη μεγαλύτερο και σημαντικότερο γεγονός στη ζωή ενός θνητού και θα ήταν ύβρις προς τους Θεούς να ζήσει ακόμη περισσότερο.

Η νίκη κι η πρωτιά ήταν το παν στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Κανείς δεν ασχολούνταν με τους ηττημένους. Μια Ολυμπιακή νίκη αρκούσε για ν' ακουστεί τ' όνομα του νικητή στα πέρατα της οικουμένης. Τόση σημασία έδιναν οι Έλληνες στους Αγώνες, ώστε και στις ζοφερές ημέρες που πέρασαν κατά τις παραμονές της μεγάλης συγκρούσεως τους με τους Πέρσες (το 487 π.Χ.) κι ενώ ο Λεωνίδας κι οι 300 αμετακίνητοι στις Θερμοπύλες άφηραν την τελευταία τους πνοή, οι άλλοι Έλληνες συναθροίσμενοι στην Ολυμπία (κατά την 75^η Ολυμπιάδα) συνέχιζαν τ' αγωνίσματά τους. Σύμφωνα λοιπόν με τον Ηρόδοτο το γεγονός αυτό, καθώς και τί ότι το βραβείο της νίκης ήταν το στεφάνι αγριελιάς προξένησε τέτοια αισθηση στο περιβάλλον του Πέρση βασιλιά, ώστε ένας αξιωματούχος απευθυνόμενος στο Μαρδόνιο αναφένησε: «αλίμονο Μαρδόνιε, εναντίον ποιών ανδρών μάς οδηγεῖς να πολεμήσουμε, που δεν αγωνίζονται για χρυσάφι, αλλά μόνο για την αρετή».

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ

Σπονδοφόροι από την Ήλιδα στεφανωμένοι με κλαδιά ελιάς αποστέλλονταν ως κήρυκες σ' όλες τις ελληνικές πόλεις, ώστε ν' αναγγείλουν την έναρξη της Ολυμπιάδας και ταυτόχρονα να διακηρύχουν τη διακοπή κάθε εμπόλεμης διαμάχης.

Η εκεχειρία υποστηριζόταν από συμφωνίες ειρήνης ανάμεσα στις πόλεις - κράτη. Κατά τη διάρκεια της εκεχειρίας γινόταν διακοπή των εχθροπραξιών ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις, απαγόρευση εισόδου στην Ολυμπία σε όσους έφεραν όπλα και τέλος

αναστολή εκτέλεσης θανατικών ποινών.

Η πρώτη σύναψη εκεχειρίας έγινε μεταξύ Σπάρτης, Πίσσας κι Ήλιδας, το 884 π.Χ. με απόδειξη το Δίσκο Εκεχειρίας που φυλασσόταν στο ναό της Ήρας. Επί 12 αιώνες κράτησε άσβεστος ο σεβασμός στο θεσμό της εκεχειρίας και σπάνια παραβιάσθηκε. Τέτοια ήταν η ιερότητα και σπουδαιότητά της για τον αρχαίο Ελληνικό κόσμο.

Η εκεχειρία αρχικά διαρκούσε ένα μήνα κι αργότερα τρεις έως και δέκα μήνες. Έτσι με ασφάλεια μπορούσαν να μετακινηθούν οι άνθρωποι ακόμη κι από τα πιο μακρινά μέρη του τότε γνωστού ελληνικού κόσμου, να προσέλθουν στην Ολυμπία για να παρακολουθήσουν τους αγώνες ως θεατές ή να συμμετάσχουν σ' αυτούς και κατόπιν να επιστρέψουν στις πόλεις τους.

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα σκοπός των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν να ενδυναμώσουν το πνεύμα συμφιλίωσης και αλληλοκατανόησης των λαών. Γι' αυτό και το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών εν

όψει της Ολυμπιάδος στην Αθήνα το 2004, έχει δημιουργήσει υπεύθυνο γραφείο προκειμένου να προωθήσει την παγκόσμια εκεχειρία και να σβήσουν 20 εστίες πολέμου στον πλανήτη.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΧΟΡΗΓΙΑΣ

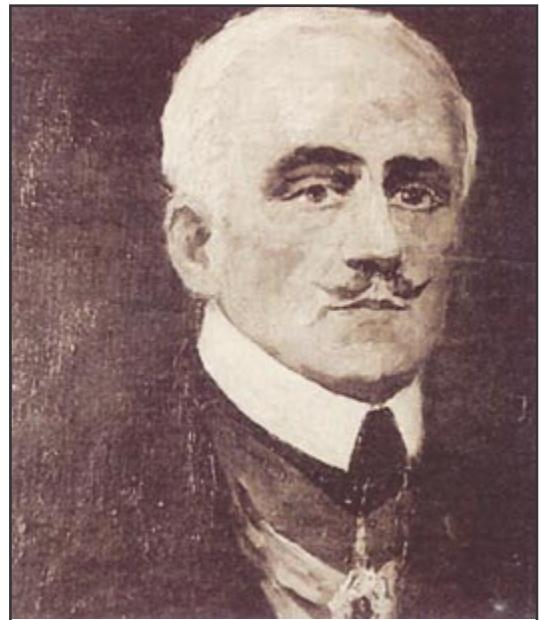
Στην αρχαία Ελλάδα εύποροι Αθηναίοι συμμετείχαν στα έξοδα του κράτους και συνεισφεραν οικονομικά σ' αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις μέσα αντάλλαγμα την κοινωνική καταξίωση. Απόδειξη αυτού οι μαρμάρινες επιγραφές που αναφέρουν ονόματά τους. Οι επίσημες αποστολές των πόλεων, οι αντιπροσωπίες που λάμβαναν μέρος στους πανελλήνιους αγώνες, λέγονταν θεωρίες. Στα Ολύμπια όμως φρόντιζαν ιδιαίτερα τη συμμετοχή τους οι πόλεις, αφού οι αγώνες είχαν ξεχωριστή επιβολή σ' όλο τον ελληνικό κόσμο χάρη στην ιερότητά τους. Κατά την 91^η Ολυμπιάδα (416 π.Χ.) την Αθηναϊκή θεωρία χρηματοδότησε, οργάνωσε κι οδήγησε σαν αρχιθέωρος στην Ολυμπία ο Αλκιβιάδης και για τη θεωρία αυτή είπαν πως ήταν η λαμπρότερη απόστειλε ποτέ ελληνική πόλη.

Η χορηγία θεσμοθετείται για πρώτη φορά στην Αθηναϊκή Δημοκρατία του Κλεισθένους (τέλη 6^{ου} αι. π.Χ.) κι ανθεί στον Χρυσούν αιώνα του Περικλέους, στον αιώνα που το πνεύμα, τα γράμματα κι οι τέχνες τίθενται στο απόγειο των ανθρωπίνων αξιών. Σύμφωνα με τ' αρχαιολογικά ευρήματα πρώτος χορηγός (=ηγέτης του χορού, του επίκεντρου των πολιτιστικών εκδηλώσεων) ήταν ο Λυκούργος. Ο γνωστός ρήτορας όταν διοικούσε την Αθήνα (330-336 π.Χ.) θέλησε να χρηματοδοτήσει την κατασκευή του σταδίου του Αρδηττού περιβάλλοντας τον αγωνιστικό

χώρο με λίθινη περίφραξη.

Το 131 μ.Χ. τα Παναθήναια είναι οι πιο γνωστοί αγώνες της Αθήνας κι ο Ηρώδης ο Αττικός αναλαμβάνει την επιχορήγηση για την κατασκευή του μαρμάρινου πλέον σταδίου της πόλης με χωρητικότητα 50.000 θέσεων, ένα θαύμα της εποχής όπως χρακτήρισε κι ο Παυσανίας. Ο Ηρώδης ο Αττικός χορήγησε και το Στάδιο της Ολυμπίας, κατασκευάζοντας ένα μεγάλο υδραγωγείο.

Η έννοια και σημασία της χορηγίας είναι συνδεδεμένη με κάθε προσπάθεια ανάληψης κι οργάνωσης μεγάλων γεγονότων, όπως οι Ολυμπιακοί αγώνες και πολλές φορές χωρίς τους χορηγούς δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν ή να επιτύχουν. Επί παραδείγματι, το

Ο εδνικός ευεργέτης Ευάγγελος Ζάππας.
Ελαιογραφία Ζάπειο μέγαρο

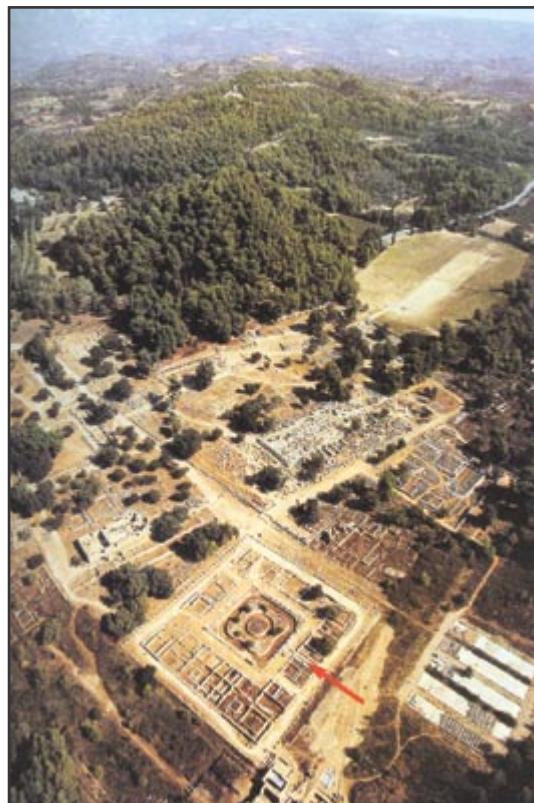
1896 το νεοσύστατο ελεύθερο κράτος της Ελλάδος που ήταν αδύναμο οικονομικά, δε θα μπορούσε να σταθεί αντάξιο των περιστάσεων χωρίς τη συμβολή των Εθνικών Ευεργετών: Ευάγγελου Ζάππα,

Γεωργίου Αβέρωφ, Ανδρέα Συγγρού, Γρηγορίου Μαρασλή, Φωκίωνος Νέγρη, διαδόχου Κωνσταντίνου, όπως και άλλων επώνυμων και ευκατάστατων Ελλήνων της χώρας αλλά και της ομογένειας.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Ένας απ' τους λόγους που επελέγη η αρχαία Ολυμπία απ' τους προγόνους μας εκτός της φυσικής της ομορφιάς, ήταν κι η περιβαλλοντική διαρρύθμιση που συνηγορούσε στη δημιουργία του σταδίου. Στην εύφορη κοιλάδα της Άλτεως με τους δύο ποταμούς, Κλαδέα κι Αλφειό και το Κρόνιον όρος, κάθε ανθρώπος αισθάνεται καθηλωμένος από μια μυστηριώδη ψυχική ανάταση.

✓ Το πιο επιβλητικό κτίριο στην Ολυμπία ήταν ο ναός του Διός. Εκεί βρισκόταν το Χρυσελεφάντινο άγαλμα του Θεού, ύψους 13 μέτρων, που αποτελούσε ένα από τα Επτά Θαύματα του κόσμου. Το σώμα του Ολυμπίου Διός ήταν από ελεφαντοστούν, τα μαλλιά και τα γένια του από καθαρό χρυσάφι όπως κι ο μανδύας και τα σανδάλια του. Στο αριστερό του χέρι κρατούσε το χρυσό σκήπτρο του που έφερε χρυσό αετό και συμβόλιζε την εξουσία του επί Θεών και ανθρώπων. Στο δεξί του χέρι είχε χρυσό αγαλματίδιο της θεάς Νίκης. Ο Ολύμπιος Πατέρας ήταν καθισμένος σε χρυσό θρόνο στολισμένο από πολύτιμες πέτρες κι ελεφαντόδοντο. Η εκφραστικότητα, η ομορφιά κι η μεγαλοπρέπεια του αγάλματος ήταν μοναδική και καθήλωνε κάθε επισκέπτη του με υπέρτατο δέος (Στράβων 67-23 π.Χ., Παυσανίας 2^{ος} αι. μ. Χ. - το 174 μ.Χ. περιήγησή του στην Ολυμπία). Το άγαλμα είχε κατασκευάσει ο περίφημος γλύπτης

Πανοραμική άποψη της αρχαίας Ολυμπίας. Διακρίνεται η χαρακτηριστική συμμετρία του Λεωνίδαίου (4ος α. π.Χ.) που χροσίμευε για τη φιλοξενία αθλητών.

Φειδίας στο Εργαστήριό του που βρίσκεται δίπλα στην παλαιότερα.

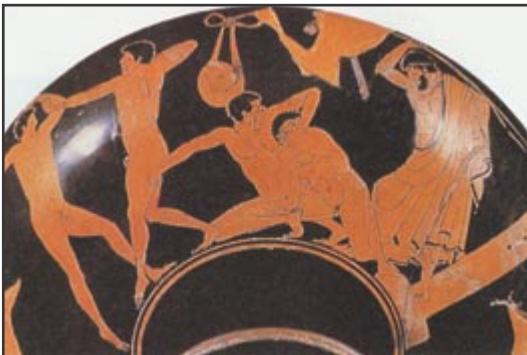
✓ Ιστορικά, ο πρώτος ναός που κατασκευάσθηκε μέσα στην Άλτη ήταν ο ναός της Ήρας και μέσα σ' αυτόν υπήρχε το άγαλμά της. Ήταν η πολιούχος Θεά της Πίσσας πριν εκθρονιστεί από τον Δία αφού, όπως έχουμε προαναφέρει, οι αγώνες της Ολυμπίας είχαν ξεκινήσει προς τιμήν της. Εμπρός από το ναό βρί-

σκεται ο Ιερός Βωμός. Ο στεφανωμένος νικητής του αγώνα δρόμου ενός σταδίου παρελάμβανε τη Δάδα από τον ιερέα με την Ιερή Φλόγα, που φυλασσόταν στο Πρυτανείο κι άναβε το βωμό που δεν έσβηνε έως τους επόμενους αγώνες (το Άσβεστον Πυρ). Στη σύγχρονη εποχή, ανάβουν τη Δάδα με ηλιακό κάτοπτρο και μεταφέρουν την Ιερή Φλόγα οι λαμπαδηδόροι στην εκάστοτε πόλη τελέσεως των Ολυμπιακών αγώνων, γεγονός που αναβίωσε μετά τους αγώνες του 1936 στο Βερολίνο.

Μέσα στο ναό βρέθηκε το περίφημο άγαλμα του Ερμή, έργο του Πραξιτέλη, ως εναγώνιος θεός, δηλαδή προστάτης των αγώνων.

Οι αθλητές προπονούνταν στο *Γυμνάσιον*, ένα τεράστιο σκεπαστό συγκρότημα που είχε διαστάσεις παρόμοιες μ' εκείνες του ευρύτερου σταδίου (120 X 220 μ.) για την εξάσκηση του ακοντίου και του δίσκου. Μεταξύ δύο κιονοστοιχιών βρισκόταν ο «ξυστός», ένας στεγανμένος διάδρομος μήκους 192,27 μ. (όσο ακριβώς ήταν ο στίβος) για τις προπονήσεις του δρόμου κατά τις βροχερές ημέρες. Στο δυτικό μέρος του γυμνασίου υπήρχαν καταλύματα για τους αθλητές.

Η *Παλαίστρα* ήταν ο χώρος προπόνησης για τ' αγωνίσματα της πάλης, της

Σκηνή βαρέων αθλημάτων πυγμαχίας και παγκρατίου. Η παράνομη προσπάθεια των παγκρατιστών να τυφλώσουν ο ένας τον άλλο προκαλεί την παρέμβαση του κριτή που ραβδίζει τους αθλητές.

Παράσταση από ερυθρόμορφη αττική κύλικα.

πυγμής, του παγκρατίου και του άλματος. Ήταν ένα τετράγωνο κτίριο με πλευρά 66 μ. Υπήρχαν επίσης δωμάτια όπως το ελαιοθέσιον, το αλειπτήριον, το σφαιριστήριον, το κωδωνείον, το κονιστήριον, το εφηβείον, λοιπότερα και δεξαμενή (πισίνα).

Νικητής των αγώνων στέφεται από τον κριτή.

Παράσταση από μελανόμορφο Παναθηναϊκό Αμφορέα του βου αι. π.Χ. (Βρετανικό Μουσείο, Λονδίνο).

Το *Άθλον*, το βραβείο για τους νικητές των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν ο «κότινος». Στεγανός διάδρομος μήκους 192,27 μ. (όσο ακριβώς ήταν ο στίβος) για τις προπονήσεις του δρόμου κατά τις βροχερές ημέρες. Στο δυτικό μέρος του γυμνασίου υπήρχαν καταλύματα για τους αθλητές.

Μετά από μια δεύτερη νίκη στους Ολυμπιακούς Αγώνες, οι αθλητές είχαν το δικαίωμα ν' ανεγείρουν το άγαλμά τους στην Ολυμπία σε φυσικό μέγεθος, καθώς και αυτό του προπονητή τους ως ένδειξη ευγνωμοσύνης.

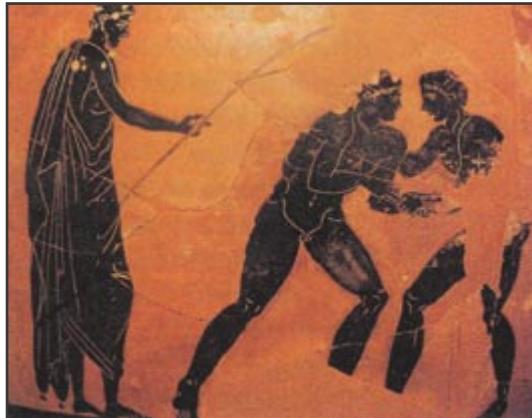
Στο *Βουλευτήριον* συνεδρίαζε και δίκαζε η Ολυμπιακή Βουλή τις αγωνιστικές Ολυμπιακές καταστρατηγήσεις (αγοραπαλησίες, ενοτάσεις, παραβιάσεις). Εμπρός στο άγαλμα του Ορκίου Διός που κρατούσε κεραυνό έπαιρναν όρκο οι Έλληνοδύκες ('Ελλην+δύ-κη=κριτές), οι αθλητές κι οι γονείς τους για την αγαθή έριδα (ευγενή άμιλλα).

Πριν την *Επτάφωνο Στοά* (97,8 μέτρων, όπου γινόταν το αγώνισμα των σαλπιγκτών και των κηρύκων) και την Κρυ-

πτή που ήταν μια σήραγγα - είσοδος του Σταδίου, οι αθλητές συναντούσαν τους 17 Ζάνες. Αυτά ήταν ορειχάλκινα αγαλματίδια Διός στη βάση των οποίων γράφονταν προτροπές, συμβουλές, καθώς και ονόματα παραβατών, ώστε να θυμίζουν πάντα σε κάθε έναν που εισερχόταν στο Στάδιο να μην αθετήσει τον όρκο του. Εξάλλου οι Ζάνες είχαν στηθεί σαν πρόστιμο από αθλητές που είχαν παραβιάσει το Ολυμπιακό δίκαιο.

Το Στάδιο της Ολυμπίας είναι αποτέλεσμα τριών διαδοχικών μεταβολών. Το σημερινό στάδιο είναι του 345 π.Χ. και το μήκος του είναι 192,27 μ. από την αφετηρία ως τον τερματισμό. Έχει 4 επικινείς πλευρές, η μια εξ' αυτών είναι το φυσικό ανάχωμα του Κρονίου λόφου κι οι άλλες είναι τεχνητά αναχώματα σχηματίζοντας χωρητικότητα 45.000 θέσεων! Τον 4^ο αι. π.Χ. προσετέθη η εξέδρα των Ελλανοδικών που σώζεται έως σήμερα, ενώ υπήρχαν κανόνες που απευθύνονταν προς τους θεατές, ώστε να επιτρέπεται η ομαλή παρακολούθηση των αγώνων από κάθε σημείο των κερκίδων και ποινές για όποιον δεν τους ακολουθούσε.

Ο Ιππόδρομος βρισκόταν στη νότια πλευρά του σταδίου και πριν την κοίτη του ποταμού Αλφειού. Καταλάμβανε έκταση μήκους περίπου 780 μ. Χωρίζόταν σε δύο διαδρομές από ένα χαμηλό τοίχο, ώστε ν' αποτρέπονται οι συγκρούσεις των αρμάτων.

Πάλη στην κατηγορία «αγένειων νέων» υπό την επίβλεψη του παιδοτρίβη. Παράσταση από Παναθηναϊκό Αμφορέα (420 π.Χ.).

Το Λεωνίδαιον ήταν ο ξενώνας για τους επίσημους ξένους. Διώροφο κτίσμα 80 δωματίων με τεχνητή λίμνη στο εσωτερικό του. Για τους περισσότερους που έφθαναν στην Ολυμπία δεν υπήρχαν τα κατάλληλα καταλύματα. Έτσι ήταν αναγκασμένοι να διαμένουν στην ύπαιθρο και τις πέντε ημέρες που διαρκούσαν οι αγώνες. Οι επίσημες αντιπροσωπείες (θεωρίες) από τις πόλεις - κράτη φρόντιζαν για τη διατροφή τους και φυσικά τη στέγη τους στήνοντας τα δικά τους καταλύματα.

Το Πρωτανείον ήταν το εστιατόριο όπου στέζονταν δωρεάν, τιμητική διάκριση, όλοι οι Ολυμπιονίκες κι οι δημόσιοι άνδρες.

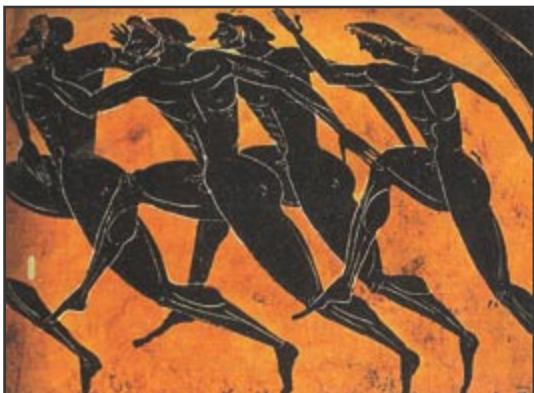
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΛΥΜΠΙΑΔΩΝ

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν «πεντετρικοί», γίνονταν δηλαδή κάθε 4 πλήρη έτη. Αρχικά οι αγώνες διαρκούσαν μια ημέρα γιατί η προσέλευση κι η συμμετοχή των αθλητών ήταν μικρή. Με το πέρασμα των χρόνων όμως οι απαιτήσεις αυξήθηκαν κι έτσι διαρκούσαν πέντε ημέρες, ενώ ξεκινούσαν την πρώτη πανσέληνο μετά το

θερινό ηλιοστάσιο (22 Ιουνίου), δηλαδή μεταξύ 15 Ιουλίου και 15 Αυγούστου.

Αθλητές από όλες τις Ελληνικές αποικίες (Νεάπολη, Τάραντα, Συρακούσες, Ακράγαντα, Μίλητο, Έφεσο, Μασσαλία, Πέργαμο, Αλικαρνασσό, Κιμέριο Βόσπορο, Κυρήνη, Οδησσό, κ.α.) συμμετείχαν στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Με τα πόδια οι φτωχοί, έφιπποι ή με άμαξες οι πλουσιότεροι συγκεντρώνονταν στην καταπράσινη κοιλάδα του Αλφειού μαζί μ' αριστοκράτες, σοφιστές, ποιητές, φιλοσόφους, τυράννους, χωρικούς και ελεύθερους πολίτες. Οι θρησκευτικές

τελετές κι οι αθλητικές εκδηλώσεις στην Ολυμπία αποτελούσαν μέρος μιας πολύ μεγαλύτερης γιορτής. Δεκάδες χιλιάδες θεατές παρακολούθουσαν τους Αγώνες κι επισκέπτονταν τους ναούς. Για τη διασκέδασή τους φρόντιζαν τραγουδιστές, χορευτές, δημόσιοι αγορητές και ποιητές που δημιουργούσαν τους επινίκιους ύμνους προς δόξα των νικητών.

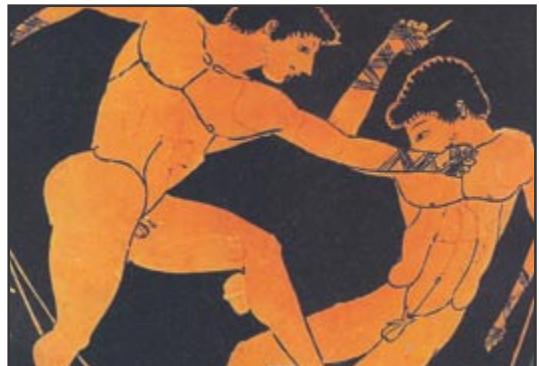
Παράσταση γυμνών δρομέων στα Παναθήναια από αμφορέα.

Όπως αναφέρουν οι ιστορικοί, οι Αγώνες είχαν περιφρουρηθεί με κανονισμούς που η αυστηρή εφαρμογή τους κράτησε πολύ ψηλά το αγωνιστικό επίπεδο. Στους μυθικούς χρόνους ο αθλοθέτης ήταν κι ο κριτής των αγώνων, όπως ο Ηρακλής, ο Πέλοπας, ο Αχιλλέας κλπ. Από την 50^η Ολυμπιάδα, το 584 π.Χ., επεκράτησε ο θεσμός των Ελλαινοδικών. Αρχικά ήταν δύο κι αργότερα καθιερώθηκαν σε δέκα, όπως αναφέρεται από τον Παυσανία και το Φιλόστρατο. Η εκλογή τους γινόταν με κλήρο ανάμεσα σ' όλους τους πολίτες της Ήλιδας κι εκπαιδεύονταν επί 10 μήνες προ των Αγώνων, ώστε να γνωρίζουν καλά τα καθήκοντά τους, τους κανόνες και τις διατάξεις περί των αγώνων. Οι αθλητές που παρέβαιναν τους κανονισμούς αυτούς, ανάλογα με τη βαρύτητα του παραπτώματός τους, τιμωρούνταν με πρόστιμο, με αποκλεισμό ή με δημόσια μαστίγωση. Η αυστηρότητα των κανονισμών όμως δεν περιορίζοταν στους αθλητές, γυμναστές κι Ελλαινοδίκες. Επεκτεινόταν και στους θεατές που έπρεπε να μην είναι δούλοι ή ιερόσυλοι.

Κατ' εξαίρεση οι βάρβαροι μπορούσαν να παρακολουθούν τους αγώνες. Οι Ελλαινοδίκες είχαν και βιοθούς: τους φαβδούχους που εκτελούσαν τις αποφάσεις τους, τον αλυτάρη και τους «αλάτας» που ήταν υπεύθυνοι για την ομαλή διεξαγωγή των αγώνων.

Από το 776 π.Χ. ως το 728 π.Χ. ο αγώνας δρόμου (ενός) σταδίου, η Σταδιοδρομία ήταν το μοναδικό αγώνισμα κι η διεξαγωγή των αγώνων διαρκούσε μόνο μια ημέρα. Δεν μπορούμε να πούμε πως ήταν αγώνας ταχύτητας, αφού οι αθλητές δεν έτρεχαν ενάντια στο χρόνο ή ενάντια στην κλεψύδρα, αλλά για το αθλητικό ιδεώδες της ευγενούς άμιλλας. Έτοιμοι δεν υπήρχε η έννοια της καταγραφής του καλύτερου χρόνου - του ρεκόρ. Από το νικητή του αγωνίσματος της Σταδιοδρομίας έπαιρνε και τ' όνομά της η κάθε Ολυμπιάδα.

Με την πάροδο των ετών αύξαναν τ' αγωνίσματα του προγράμματος με τ' ακόλουθα: την Πάλη, την Πυγμαχία, το Παγκράτιο (συνδυασμός πάλης και πυγμαχίας μέχρι ο αθλητής να κάνει «απαγόρευση» δηλ. να δηλώσει την ήττα του).

Η «απαγόρευση» δηλαδή η αναγνώριση της ήττας, αποτελούσε δύνειδος για τον αθλητή που αντινακλούσε και στην παιτίδα του. Παράσταση ερυθρόμορφο αμφορέα (Εθνικό αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα).

Τους αγώνες δρόμου, όπου οι αθλητές έτρεχαν με γυμνά πόδια: τη Σταδιοδρομία, το Δίαυλο (δυο φορές το στάδιο), το Δόλιχο (δρόμος αντοχής όπου ανάλογα με την ιστορική περίοδο κυμαινόταν από 7 έως 24

Νέοι ασκούνται στο ακόντιο, το δίσκο και το άλμα υπό τη συνοδεία αυλού με σκοπό την επίευξη αρμονίας στις κινήσεις.

στάδια) και την Οπλιτοδρομία ή Οπλίτη δρόμο (οι δρομείς έτρεχαν με το στρατιωτικό εξοπλισμό τους 2 ή 4 στάδια).

Το Πένταθλο (περιελάμβανε: τη Σταδιοδρομία, το Ακόντιο, το Δίσκο, το Άλμα εις Μήκος και την Πάλη).

Στις Ιπποδρομίες σταδιακά καθιερώθηκαν τ' ακόλουθα αγωνίσματα: η ιπποδρομία με άλογο χωρίς σέλα που ονομαζόταν Κέλητας, η Κάλπη, που ήταν αγώνας με φοράδες και η ιπποδρομία Πώλων (πουλαριών).

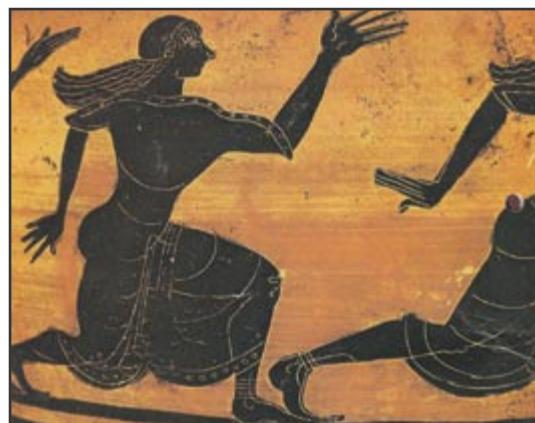
Τέλος στις Αρματοδρομίες συμπεριλαμβάνονταν: η αρματοδρομία με Τέθριππο άρμα (άρμα με 4 ίππους) που πραγματοποιούσε 12 γύρους του ιπποδρόμου. Το 408 π.Χ. εισήχθη το αγώνισμα της Συνωρίδος (άρμα 2 ίππων) και το 500 π.Χ. το αγώνισμα Απήνης (άρμα που έσερναν μουλάρια). Ακόμη υπήρχε το Τέθριππο Πώλων και η Συνωρίδα Πώλων (πουλαριών).

Στους Ολυμπιακούς Αγώνες διεξάγονταν και τα «Έρματα» που ήταν αγώνες εφήβων που μετείχαν στ' αγωνίσματα της Σταδιοδρομίας, της Πάλης, της Πυγμής και του Παγκρατίου.

Στην Ολυμπία διεξάγονταν ανεξάρτητοι γυναικείοι αγώνες τα “Ηραία” που ήταν αφιερωμένοι στη Θεά Ήρα και πραγματοποιούνταν ένα μήνα πριν ή μετά τους Ολυμπιακούς των αθλητών, στους οποίους οι γυναίκες απαγόρευόταν να συμμετέχουν.

Άλλωστε υπήρχε η αυστηρή διάταξη που απαγόρευε στις γυναίκες να μπαίνουν στο στάδιο και να παρακολουθούν τους αγώνες, ενώ το πιο παραδόξο είναι ότι η απαγόρευση δεν ίσχυε για τις νεαρές ανύπανδρες κοπέλες. Η μόνη γυναίκα που τολμά και παραβιάζει τον Ολυμπιακό θεσμό της απαγόρευσης, είναι η κόρη του Διαγόρα, Καλλιπάτειρα. Κόρη κι αδελφή Ολυμπιονικών, θέλησε να βρεθεί σαν μάνα κοντά στον γιο της Ευκλή που ανακηρύσσεται κι αυτός χρυσός νικητής. Μέσα στον ενθουσιασμό της αποκαλύπτεται η γυναικεία της ύπαρξης ανάμεσα στο πλήθος.

Παλαιότερα οι αθλητές φορούσαν ένα μικρό ένδυμα που λεγόταν Περιέωμα. Όμως περί το 720 π.Χ., καθιερώθηκε οι αθλητές ν' αγωνίζονται γυμνοί (γι' αυτό και ονομάζονταν γυμνικοί αγώνες) και μόνο στις ιπποδρομίες και αρματοδρομίες φορούσαν ένα «ξώμα». Μετά όμως το περιστατικό της Καλλιπάτειρας, επεβλήθη ακόμη και στους γυμναστές να προσέρχονται γυμνοί. Τέλος, στα μόνα αγωνίσματα που οι γυναίκες μπορούσαν να συμμετέχουν στους Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν στις ιπποδρομίες, αλλά έμμεσα, σαν ιδιοκτήτες αλόγων κι αρμάτων, καθώς σ' αυτά τ' αγωνίσματα βραβεύονταν οι ιδιοκτήτες κι όχι οι αναβάτες.

Αγώνας δρόμου γυναικών. Οι γυναίκες αδλούνταν στη μινωϊκή Κρήτη και στη Σπάρτη, σε αντίθεση με ότι συνέβαινε στην Αθήνα. Παράσταση από μελανόμορφο αγγείο (Μουσείο Βατικανού).

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

➤ **1^η Ημέρα** των Αγώνων, ήταν αφιερωμένη στους Θεούς. Ελλανοδίκες, ιερείς, άρχοντες της Ήλιδας, αριτές, αθλητές, γυμναστές, ακόμη και παιδιά – αθλητές συνοδευόμενα από άρρενα μέλη της οικογένειάς τους, πήγαιναν στο Βουλευτήριο. Εκεί έκαναν θυσίες κι έπαιρναν όρκο στο άγαλμα του Διός κι εγγράφονταν ανάλογα με την κατηγορία τους, ή με την ηλικία τους, δηλώνοντας σε ποια αγωνίσματα θα λάμβαναν μέρος και καταγράφονταν στο Λευκωμα. Στη συνέχεια γίνονταν αγώνες για τον καλύτερο σαλπιγκτή και τον καλύτερο κήρυκα.

➤ **2^η Ημέρα** των Αγώνων, λάμβαναν τις θέσεις τους στο στάδιο οι Ελλανοδίκες και οι έφρηβοι - αθλητές για τη διεξαγωγή των «Ερμαίων» αγώνων με τ' ακόλουθα αγωνίσματα: Σταδιοδρομία, Πάλη, Πυγμή, και Παγκράτιο.

➤ **3^η Ημέρα** των Αγώνων, ήταν αφιερωμένη στις Ιπποδρομίες και το απόγευμα γινόταν το Πένταθλο.

➤ **4^η Ημέρα** των Αγώνων, γινόταν η «Εκατόμβη» (εορταστική πομπή που ξεκινούσε από το Πρυτανείο ή το Γυμνάσιο όπου θυσίαζαν 100 βόδια στο βωμό του Διός) και ακολούθουσαν τ' αγωνίσματα της Σταδιοδρομίας, του Διαυλού, του Δολίχου, της Πάλης, της Πυγμαχίας, του Παγκρατίου και της Οπλιτοδρομίας.

➤ **5^η Ημέρα** των Αγώνων άρχιζε με θυσίες κι ευχαριστίες στους Θεούς. Οι νικητές συγκεντρώνονταν στο ναό του Δία, ο κήρυκας εκφωνούσε τα ονόματα των νικητών και των πόλεών τους και ο πρεσβύτερος Ελλανοδίκης τους στεφάνωντε. Το μεσημέρι προσφερόταν γεύμα στο Πρυτανείο για τους νικητές και το βράδυ δείπνο γι' αθλητές και φιλάθλους. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είχαν λήξει αλλά η εκεχειρία θα διαρκούσε μέχρις ότου όλοι, αθλητές και θεατές επιστρέψουν στις χώρες τους.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ - ΠΑΥΣΗ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Επί της Ρωμαϊκής κυριαρχίας (περί το 146 π.Χ.) οι Ολυμπιακοί αγώνες αποκτούν παγκόσμιο χαρακτήρα, αλλά σταδιακά γνωρίζουν και την αλλοτρίωση τους. Βασική φιλοσοφική κι ιδεολογική διαφοροποίηση της Ρωμαϊκής εποχής από την Κλασική Ελληνική έγκειται στην ανάπτυξη του «άρτος και θεάματα». Υποβαθμίζεται η πνευματικότητα (το τρίπτυχο της αρχαίο-ελληνικής αγωγής: κάλλος-υγεία-αρετή) και υπέρ-αναπτύσσεται η σωματική ρώμη σαν αποκλειστικός αυτοσκοπός. Στο παρελθόν οι αθλητές στους Ολυμπιακούς Αγώνες δεν αμείβονταν, ενώ την περίοδο αυτή άρχισαν να λαμβάνουν χρηματικά έπαθλα κι έξοδα

παραστάσεώς τους. Μέσα σ' αυτόν τον εκφυλισμό και την επαγγελματοποίηση χάνεται η κλασική Ολυμπιακή ιδεολογία και κάνονται την εμφάνισή τους αγωνίσματα όπως: η θηριομαχία, η μονομαχία κι η όπλιση πυγμαχικών ιμάντων με μεταλλικά σφαιριδία τα λεγόμενα «caestus» (παρόμοια με γάντια), ώστε τα χτυπήματα να γίνονται πιο αιματηρά.

Το 391 μ.Χ. ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Θεοδόσιος Α' έκλεισε τους ναούς που ήταν αφιερωμένοι στους θεούς του Ολύμπου, ενώ μεταφέρεται το Χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός στην Κωνσταντινούπολη. Πιθανολογείται ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες σταμάτησαν οριστικά το 426 μ.Χ. από το Θεοδόσιο Β' που διέταξε να καιούν τα κτίρια της αρχαίας Ολυμπίας καθώς και του ναού του Διός. Είχε χαθεί πια κάθε έννοια του Ολυμπισμού, του «εύ αγωνίζεσθαι» και

της «καλοκαγαθίας». Το μεγάλο πάθος των Βυζαντινών ήταν οι ιπποδρομίες και τα στοιχήματα. Οι παρανομίες κι οι αισχρολογίες ήταν κάτι το σύνηθες. Ακόμη και σφαγιασμοί σημειώθηκαν (κατά τη στάση του Νίκα το 532 μ.Χ. σφαγιάσθηκαν 40 - 50 χιλ. θεατές στον Ιππόδρομο Κωνσταντινουπόλεως).

Τέλος, το 475 μ.Χ. μια μεγάλη πυρκα-

γιά και δυο καταστροφικοί σεισμοί που ακολούθησαν, σκέπασαν τα πάντα στην Ολυμπία. Ο Αλφειός παρέσυρε τον ιππόδρομο και τμήμα του Σταδίου. Το ιερό τοπίο ισοπεδώνεται κι εκεί όπου το νεανικό σφρόγος αντηχούσε κι ένωνε τους Έλληνες η κοινή γλώσσα, η θρησκεία και η πολιτική συνειδηση, τώρα απλώνεται η καταστροφή και η ερημιά.

Μονομάχοι και ιππέας σε σκηνές ιπποδρόμου από ρωμαϊκό μωσαϊκό του 300 μ.Χ.

ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Χίλια τριακόσια χρόνια (13 αιώνες!) η αρχαία Ολυμπία ήταν θαμμένη κάτω από την ίλια και την άμμο, ώσπου το 1515 μ.Χ. μεταφράσθηκαν από τα Ελληνικά και κυκλοφρογησαν στην Ευρώπη τα έργα: «Πανσανίου Ελλάδος περιήγηση» και «Πινδάρου Ωδαί», γεγονός που καθοδήγησε τους Ευρωπαίους διανοούμενους της εποχής να ενδιαφερθούν για την αρχαία Ολυμπία. Έτσι το 1829 πραγματοποιούνται ανασκαφές απ' τη Γαλλική κι αργότερα απ' τη Γερμανική Αρχαιολογική Σχολή κι επιτέλους βγαίνουν στο φως τ' απο-

μεινάρια του πνεύματος και της δόξας των ωραιότερων αγώνων της αρχαιότητος.

Έτσι στις 15 Νοεμβρίου του 1859 ο Ευάγγελος Ζάππας, μεγαλοκτηματίας, προτείνει στον Όθωνα με δική του δαπάνη την ανασύσταση των Ολυμπιακών Αγώνων στην πλατεία Ψυρή, που δύμας καταλήγει σε διαγωνισμό προϊόντων βιομηχανίας, γεωργίας κι αθλητισμού, σημειώνοντας οικτοή αποτυχία.

Το Νοεμβρίου του 1870 με διαθήκη Ευ. Ζάππα γίνεται δεύτερη προσπάθεια με μεγάλη επιτυχία στο Παναθηναϊκό Στάδιο (που ανακατασκευάζεται).

Ακολουθούν άλλες αποτυχημένες προσπάθειες όπως αυτές που οργάνωσε ο Ιωάννης Φωκιανός στο Παναθηναϊκό Στάδιο το 1875 και το 1888-1889 στο Κεντρικό Γυμναστήριο «Φωκιανού».

Εκείνη την εποχή στο εξωτερικό, ο Γάλλος Φιλίπ Νταρύλ προτείνει την ανασύσταση των Ολυμπιακών Αγώνων ως Γαλλική διοργάνωση και όχι ως διεθνή. Το 1892 στη Σορβόνη, ο Βαρόνος Πιέρ ντε Κουμπερτέν (πρώην σπουδαστής της σπρατιωτικής Σχολής του Σαιν Συρ), σε Αθλητική Συνάντηση για τον εορτασμό των 5 ετών από της ιδρύσεως της Ενώσεως των Γαλλικών Αθλητικών Σωματείων, έβγαλε λόγο περί διεθνοποίησης του αθλητισμού. Σαν διεθνή συναγερμό προτείνει την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων και μάλιστα σύμφωνα με το αρχαίο Ελληνικό Ιδεώδες!

Έτσι το 1894 πραγματοποιείται το 1° Διεθνές Συνέδριο Αθλητισμού στο Παρίσι (Διεθνές Συνέδριο για τη Μελέτη των Αρχών του Φιλαθλητισμού), με σκοπό να έλθουν σ' επαφή οι διεθνείς Αθλητικές Ενώσεις και να ορίσουν τους κανονισμούς των αθλημάτων, καθώς και την ανασύσταση των Ολυμπιακών Αγώνων. Ο Πανελλήνιος Γυμναστικός Σύλλογος (Π.Γ.Σ.) στέλνει το Δημήτριο Βικέλα (που διέμενε την εποχή εκείνη στο Παρίσι) ως αντιπρόσωπο και ζητά από το Φωκιανό να συντάξει υπόμνημα περί ανασυστάσεως των Αγώνων περιγράφοντας το αρχαίο πνεύμα του Ολυμπισμού και τ' αγωνίσματα. Εψήλει ο «Απολλώνιος Ύμνος» (που περισώθηκε άθικτος στους Δελφούς) και με τη συμμετοχή 14 χωρών αποφασίσθηκε η Αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων κάθε 4 έτη, καθώς και η σύσταση της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (Δ.Ο.Ε.).

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες που γεννήθηκαν σ' αυτόν τον τόπο κι έμειναν τυλιγμένοι στον μύθο τους επί 1.503 χρόνια αναβιώνουν χάρη στις ενέργειες δύο ανθρώπων, του Γάλ-

Ο βαρόνος Πιέρ ντε Κουμπερτέν δεύτερος τη Μεσοολυμπιάδα του 1906 ως μία παρασπονδία των Ελλήνων.

λου βαρόνου Πιέρ ντε Κουμπερτέν και του Έλληνα λογίου Δημητρίου Βικέλα, μόνιμα εγκατεστημένου στο Παρίσι. Η πρώτη Δ.Ο.Ε. συστήνεται από τον Βικέλα και τον Κουμπερτέν, ενώ ως μέλη της επιτροπής μετέχουν σπρατηγοί κι αξιωματικοί άλλων υπατών.

ΠΡΩΤΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ: ΑΘΗΝΑ 1896

Για την Ελληνική συμμετοχή πραγματοποιήθηκαν προκριματικοί Αγώνες στην

Τήνο με μεγάλη συμμετοχή αθλητών και σωματείων μεταξύ αυτών και της Σμύρνης. Όμως αγνοήθηκαν από την Ελληνική Ολυμπιακή Ακαδημία, η οποία και διοργάνωσε νέους αγώνες στο Παναθηναϊκό Στάδιο και τον Όρμο Ζέας (για τ' αγωνίσματα ανοιχτής θαλάσσης).

Κυριακή του Πάσχα έγινε η μεγάλη

αρχή στο ιστορικό Παναθηναϊκό Στάδιο που κατασκευάσθηκε εξ' ολοκλήρου απ' την αρχή χάρη στη μεγάλη χρηματοδότηση του Γ. Αβέρωφ. Έκτοτε επεκράτησε η επωνυμία Καλλιμάρμαρο απ' το θαυμάσιο λευκό μάρμαρο Πεντέλης που χρησιμοποιήσε ο Έλληνας αρχιτέκτονας Μεταξάς (μετείχε μάλιστα και ο ίδιος στους αγώνες σκοποβολής).

Πλήθη λαού κατέκλυσαν τις κερκίδες του στην τελετή έναρξης και η αιμόσφαιρα που δημιούργησαν ήταν καταπληκτική. Οργανωτικά η Ελλάδα πήρε άριστα κι υπέδειξε υψηλό αθλητικό φρόντιμα. Δημιούργησε γραμματόσημα, αναμνηστικά μετάλλια και διπλώματα μα πάνω απ' όλα παρουσίασε τον Ολυμπιακό Ύμνο (σε μουσική Σπύρου Σαμαρά) και στίχους Κ. Παλαμά).

«Αρχαίο Πνεύμα αθάνατο, αγνέ πατέρα τον ωραίον, τον μεγάλου και τ' αληθινού, κατέβα φανερώσον και αστραφε εδώ πέρα στη δόξα της δικής σου γης και ουρανού.

Στο δρόμο και στο πάλεμα και στο λιθάρι, στων ευγενών αγώνων λάμψε την ορμή και με τ' αμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι και σιδερένιο πλάσε κι άξιο το κοριά.

Κάμποι, βοννά και πέλαγα φέγγουν μαζί σου σαν ένας λευκοπόρφυρος μέγας ναός και τρέχει στον ναό εδώ προσκυνητής σου, αρχαίον πνεύμα αθάνατο, κάθε λαός».

Σ' αυτή την Ολυμπιάδα οι διοργανωτές απένειμαν μετάλλια μόνο στους δύο πρώτους: αισημένιο στο νικητή και χάλκινο στο δευτέρο. Δυο χιλιάδες χάλκινα αναμνηστικά μετάλλια απένειμαν και σ' όλους όσους μετείχαν οργανωτικά σε κάθε τομέα. Η τελετή

Πλήθος λαού κατέκλυσε τις κερκίδες του Παναθηναϊκού Σταδίου κατά την τελετή έναρξης.

έναρξης δεν περιελάμβανε παρέλαση αθλητών, ωστόσο καθιερώθηκε η ορκωμοσία του Αθλητή. Αγωνιστικά, παρά τα προβλήματά μας, αντιμετωπίσαμε επί ίσοις όροις αθλητές από χώρες όπου ο αθλητισμός βρισκόταν σε πλήρη άνθηση. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ολοκληρώθηκαν μέσα σε κλίμα θαυμασμού από τους ξένους καλεσμένους, αλλά οι Έλληνες είχαν άλλα σχέδια στο μυαλό τους: τη μόνιμη διεξαγωγή του θεσμού στην πατρίδα μας, γεγονός που μέχρι σήμερα δεν έχει σταθεί δυνατόν να συμβεί, παρά τις πολύ σημαντικές κοίτσιες που πέρασε καπά καιρούς το Ολυμπιακό Κίνημα κυρίως λόγω πολιτικών μποϊκοτάζ. Έτσι μετά τους αγώνες στάθηκε απαραίτητη η Ελληνική Ολυμπιακή Ακαδημία (Ε.Ο.Α.) προς τον οραματιστή της Κουμπερτέν, αφού προσπάθησε ν' αιθετήσει τη συμφωνία για την επόμενη ανάθεσή τους. Έδειξε μάλιστα κι αγνωμοσύνη προς το Φωκιανό και τη σημαντική συμβολή του παραλείποντας να τον καλέσει, έστω τιμής ένεκεν, στις ακόλουθες εορταστικές εκδηλώσεις.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ

Στο Στάδιο έφθασε με το άλογό του ο αφέτης του αγώνα, ο ταγματάρχης Παπα-

διαμαντόπουλος, που ενημέρωσε τη βασιλική οικογένεια πως ένας Έλληνας προηγείται στο Μαραθώνιο δρόμο. Ο Σπύρος Λούης, φανερά κουρασμένος, μπήκε στο Καλλιμάρμαρο σπάζοντας το φράγμα των 3 ωρών αφού έκοψε το νήμα σε 2.58.50. Επίδοση πολύ σημαντική όχι μόνο γιατί

καταρρίφθηκε μετά από δύο Ολυμπιάδες, αλλά γιατί μπήκε στον αγώνα κυριολεκτικά από το «παράθυρο». Ο ταγματάρχης Παπαδιαμαντόπουλος επέμενε στη συμμετοχή του εξαιτίας ενός γεγονότος που είχε συμβεί στη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας του Λούη. Έτρεξε από την Αθήνα στο Μαρούσι και πίσω, προκειμένου να φέρει το πηλήκιο που είχε ξεχάσει στο σπίτι του ο τότε Διοικητής του Παπαδιαμαντόπουλος, ώστε να είναι τέλειος στην αναφορά του τάγματος. Είχε εντυπωσιασθεί από την αυτοχή αυτού του νεαρού νερουλά. Ο πρώτος νικητής στην ιστορία του Μαραθωνίου όμως δεν έτρεξε ποτέ ξανά στη ζωή του.

Ο Δημήτριος Λούνδρας ήταν 3^{ος} στη γυμναστική στο ομαδικό δίζυγο. Κρατά όμως το μοναδικό ρεκόρ, του νεαρότερου σε ηλικία κατόχου Ολυμπιακού μεταλλίου. Ήταν μόλις 10 ετών όταν διακρίθηκε με την ομάδα του Εθνικού Γυμναστικού Συλλόγου (Ε.Γ.Σ.). Αργότερα διετέλεσε Ναύαρχος του Πολεμικού Ναυτικού μ' έντονη πολεμική δράση.

Ο πρώτος νικητής στο μονόζυγο το 1896, Γερμανός Άλφρεντ Φλάτοβ, έχασε τη ζωή του από τους συμπατριώτες του σε στρατόπεδο συγκεντρώσεως, επειδή ήταν εβραϊκής καταγωγής.

Ο μεγάλος νικητής του πρώτου μαραθώνιου δρόμου, Σπύρος Λούης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο Ολυμπισμός είναι σήμερα μια φιλοσοφία που αποβλέπει παραλληλα με την ανάπτυξη των σωματικών ικανοτήτων και σε πνευματικές επιτεύξεις. Απότελος σκοπούς είναι η αρμονική και συμμετρική καλλιέργεια του ατόμου και η τελειοποίησή του σαν φύση και πνεύμα. Αποβλέπει ακόμη στη διαπαιδαγώγηση του, στη διαμόρφωση του ψυχικού του κόσμου και του καλού χαρακτήρα του, στη διάπλαση εκείνου του ιδανικού τύπου των αγώνων, του

«καλού κ' αγαθού». Επηρεάζει όχι μόνον τους μετέχοντες στ' αθλήματα, αλλά και τον απεριόριστο αριθμό του μεγάλου πλήθους των θεατών κι όσων μετέχουν επικουρικά (οργανωτές, εθελοντές κ.α.).

Ο Ολυμπισμός, ως υπέρτατο κοινωνικό αξένωμα, περιλαμβάνει: α) την παγκόσμια κοινωνία χωρίς διακρίσεις, β) καλλιεργεί το αίσθημα αλληλο-αναγνώρισης, συνεργασίας και φιλίας μεταξύ των λαών, γ) αναγνωρίζει τον τίμιο και δίκαιο ανταγωνισμό με ίσους δρόους και δίνει χαρακτηριστικό από το παραδειγμα στους λαούς που ανταγωνίζονται σε άλλα πεδία κοινωνικών δράσεων. Έτσι προωθεί τη διεθνή κατανόηση, αναπτύσσει μεταξύ των νέων την ελευθερία και δημιουρ-

γεί την ιδεώδη κοινωνική συμβίωση.

Η ιδεώδης κοινωνία στηρίζεται σε ανθρώπους που κατέχουν το «γνώθι σ' αυτόν», σε ανθρώπους που έχουν αυ-

τοπεποίθηση, σε βασιμό στους άλλους, πίστη στα ιδανικά, ανεξαρτησία γνώμης και δράσεως κι ορθή κι υγιή κοινωνική νοοτροπία και συμπεριφορά.

**«Όπως την ημέρα δεν υπάρχει
πιο ζεστό και φωτεινό αστέρι στον
ουρανό από τον ήλιο, ομοίως δεν υπάρχει
μεγαλύτερη αθλητική συνάντηση από
αυτή των Ολυμπιακών
Αγώνων»**

Πίνδαρος, λυρικός ποιητής, 5ος αι. π.Χ.

(ύμνησε 14 ολυμπιακούς επινίκιους
ύμνους)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ☞ «Παυσανίου Ελλάδος Περιήγηση» Ε' Ηλ(ε)ιακά α' και β' σελ. 338-463 (1976), Πάπυρος, Αθήναι.
- ☞ Ανδρόνικος Εμ., Ν. Γιαλούρης, Ι. Θ. Κακρίδης, Θ. Καράγιωργα - Σταθακόπουλου, Κ. Παλαιολόγος, Μ. Πεντάζου, Ι. Σακελλαράκης «Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αρχαία Έλλαδα» (2003), Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.
- ☞ «Το Πνεύμα και το Σώμα, η αναβίωση της Ολυμπιακής Ιδεας 19^{ος}-20^{ος} αι.» σελ. 38 - 52, 121-162 (1989), Υπ. Πολιτισμού - Μουσείο Μπενάκη.
- ☞ «Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια του Αθλητισμού» (1961), Εκδοτική Τ. Δρακόπουλου Αθήναι.
- ☞ Γιαννάκης Θ. «Ιστορία της Φυσικής Αγωγής» (1989), Εκδ. Παν/μίου Αθηνών ΤΕΦΑΑ.
- ☞ Βαρδίκος Δημ. «Εμεις οι Έλληνες, 40.000 Χρόνια Πολιτισμός και Ιστορία - Τόμος Αρχαιολογία» κεφ. Οι ολυμπιακοί Αγώνες σελ. 475-485 (2002), Εκδόσεις Άπτικα Ε. Βαρδίκου Αθήναι.
- ☞ Ρισπεν Ζαν, Μετάφραση Πολίτης Κοσμ. - Α. Αλεξάνδρου «Μεγάλη Ελληνική Μυθολογία» τόμος α' σελ. 55-81, Εκδόσεις Π. Κουτσούμπος Α.Ε.
- ☞ Γιαλούρης Νικ., Αν. Γιαλούρη «Ολυμπία, Οδηγός του Μουσείου και του Ιερού» (1987) Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.
- ☞ «Ολυμπιακά Ιστορικά», τόμος 1^{ος} και 2^{ος} (2003 - 2004), Εκδόσεις Ελευθεροτυπία.